

Eşit İşlem İlkesinin Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Dışındaki Kişiler Yönünden Uygulanabilirliği

Enforceability of the Equal Treatment Principle in Joint Stock Companies for Persons Other Than Shareholders

Habibe Dinç Doğan 

Kocaeli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi,
Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Kocaeli,
Türkiye, habibe.dinc@kocaeli.edu.tr,
ror.org/0411seq30



Geliş Tarihi/Received: 15.12.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 16.02.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
22.05.2025

Öz: Sözcük anlamı “kanunlar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumu” olarak tanımlanabilen eşitlik, hem özel hukukta hem kamu hukukunda farklı kapsamlarda yer almaktadır. Türk ticaret hukukunda da yargı kararları ve öğreti tarafından uzun süredir kabul edilmekte olan eşit işlem ilkesi, 13.01.2011 tarihinde kabul edilen 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur. TTK m. 357 hükmü uyarınca “*pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulur*”. Hükmün gerekçesinde, kurumsal yönetim yaklaşımından hareket eden bazı yabancı yazarların “*eşit işlem ilkesine pay sahiplerini aşan ve tüm şirket ilgililerini kapsayan bir boyut kazandırmak*” istedikleri, ancak TTK m. 357’nin ilkeyi pay sahiplerine özgülediği belirtilmiştir. Çalışmada öğretideki eşit işlem ilkesinin pay sahiplerini aşan boyutta uygulanması gerektiği yönündeki görüşler irdelenecek; kendi görüşümüz sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Eşit İşlem İlkesi, Pay Sahipleri, Yönetim Kurulu, Esitlik İlkesi

Abstract: Equality, which can be defined as ‘the state of no discrimination between people in terms of laws’, is included in different scopes in both private and public law. In Turkish commercial law, the equal treatment principle, which has been accepted by judicial decisions and the doctrine, has been legally regulated by the Turkish Commercial Code No. 6102 (TCC) adopted on 13.01.2011. Pursuant to Article 357 of the TCC, ‘*shareholders shall be subject to equal treatment under equal conditions*’. In the reasoning of the provision, it is stated that some foreign authors, who are motivated by the corporate governance approach, wished to give the principle of equal treatment a dimension that goes beyond the shareholders and covers all company stakeholders, but Article 357 of the TCC specifically defines the principle for the shareholders. In this study, the opinions in the doctrine that equal treatment principle should be applied beyond the shareholders will be analysed and our own opinion will be presented.

Keywords: Joint Stock Company, Equal Treatment Principle, Shareholders, Board of Directors, Equality Principle

Extended Abstract

Although the equal treatment principle in joint stock companies is accepted by the decisions of the Court of Cassation and the doctrine in Turkey, there was no legal regulation of the principle until the TCC No. 6102 adopted on 13.01.2011. Since there was no legal regulation, there were differences of opinion in the doctrine on different issues related to the principle of equal treatment. The principle of equal treatment, which is stipulated in the European Union law and has a universal character, has become a superior legal rule with Article 357 of the TCC. Thus, the principle of equality, which finds application both in private law and public law in different forms, is also a legal regulation in Turkish commercial law. Although the regulation containing the phrase ‘shareholders shall be subject to equal treatment under equal conditions’ addresses a need, it has some controversial aspects. In our study, among these controversial aspects, the addressees of the principle are analysed.

The equal treatment principle may be applied in absolute or relative manner. The criteria for the application of the equal treatment principle in joint stock companies are specified in the law or articles of association for each shareholding right. The principle of equal treatment, as regulated under Article

Cite as (ISNAD): Dinç Doğan, Habibe. “Eşit İşlem İlkesinin Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Dışındaki Kişiler Yönünden Uygulanabilirliği”. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/1 (2025). 387-407. <https://doi.org/10.56701/shd.1601877>

357 of the TCC, means that shareholders in equal situations should be treated equally, and no arbitrary action should be taken against them, unless there are justified reasons. As required by the principle of equal treatment, the board of directors and the general assembly should take decisions and act in accordance with the principle of equal treatment. In addition, managers fulfilling the duties of the board of directors, liquidation officers, trustees who may represent the company in certain matters within the scope of their duties, and concordat commissars also have equal treatment obligations. The persons who may benefit from the principle are the shareholders. The applicability of the principle to non-shareholders, such as holders of usufruct certificates, is also discussed. In addition to the fact that Art. 357 of the TCC specifically regulates the principle for shareholders, both the reasoning of Art. 357 of the TCC and the General Grounds of the TCC state that this situation is incompatible with the principles of corporate governance. In the General Grounds, it is stated that this provision will not prevent the board of directors from performing equal transactions with other parties other than shareholders. In the doctrine, different opinions have emerged regarding the benefit of board members, third parties or stakeholders from the equal treatment principle. Likewise, in terms of the applicable law, the board of directors must have an equal treatment obligation towards shareholders, members of the board of directors, stakeholders and third parties. In other words, the board of directors and managers must act equally in all transactions. The equal treatment obligation that the board of directors must comply with for a fair management already exceeds the scope of Art. 357 of the TCC. However, the scope of Article 357 of the TCC should be expanded in order for non-shareholders to claim violation of the equal treatment principle due to unequal treatment. This situation does not constitute a negative situation for the interest of the company, since the board of directors is primarily obliged to act in accordance with the interest of the company. It is also possible to deviate from the equal treatment principle when the interests of the company so require. The priority of the board of directors for the company's interest will not change depending on whether the beneficiary of the equal treatment principle is a shareholder, a member of the board of directors or a creditor of the company. When the company's interest is at stake, it will not matter who the beneficiary is, and the board of directors will use its discretionary authority in the direction required by the company's interest, whether the beneficiary is a shareholder or not. Arbitrary behaviour of the board of directors that causes inequality among any group may adversely affect the functioning of the company, as it will lead to injustice in the management of the company. Imposing an equal treatment obligation on the board of directors means that the company will apply a fair management not only in its internal relations with the shareholders, but also in its external relations. This will positively affect the reputation and sustainability of the company.

The wording of Article 357 of the TCC is the obstacle to the compulsory application of the principle of equal treatment to persons other than shareholders. If the necessary amendment is made, the principle will also be applicable to the members of the board of directors, managers and third parties. This amendment may be made by regulating Article 357 of the TCC not as an equal treatment principle specific to the shareholders, but as a principle imposing an equal treatment obligation on the corporate bodies. Such an arrangement would also be in line with the heading 'General Provisions, Establishment and Basic Principles'. The consequence of the principle not being applicable to persons other than shareholders manifests itself in the sanction of the violation of the principle. Pursuant to Article 391/1-a of the TCC, the sanction of the board of directors' resolutions contrary to the equal treatment principle is nullity. However, since the equal treatment principle is regulated only for the benefit of the shareholders in the current regulations, the decisions of the board of directors contrary to the equal treatment principle will be null and void pursuant to Article 391/1-a of the TCC if they violate the rights of the shareholders. If these decisions violate the rights of the members of the board of directors or third parties, since the sanction regulated by the law is not nullity, it will lead to the liability of the board of directors pursuant to Article 553 of the TCC.

Giriş

Anonim şirketlerde eşit işlem ilkesi Türkiye’de Yargıtay kararları ve öğretide görüş birliği ile kabul edilmesine karşın, 2012 yılında yürürlüğe giren 6103 Sayılı Türk Ticaret Kanunu¹’na kadar ilkenin yasal düzenlemesi bulunmamaktaydı. Yasal düzenlemesi bulunmadığı için eşit işlem ilkesi ile ilgili farklı konularda öğretide görüş ayrılıkları vardı. Avrupa Birliği hukukunda öngörülen ve evrensel niteliğe sahip olan eşit işlem ilkesi TTK m. 357 ile kanuni bir üst kural haline getirilmiştir. Böylece hem özel hukukta hem kamu hukukunda farklı görünümünde uygulama alanı bulan eşitlik ilkesi Türk ticaret hukukunda da yasal düzenlemeye kavuşmuştur. “*Pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulur*” ifadelerini içeren düzenleme bir ihtiyaca yönelik olmasına karşın, bazı tartışmalı yönleri mevcuttur. Çalışmamızda bu tartışmalı yönlerden, ilkenin muhatapları incelenecektir.

Anonim şirketin zorunlu organları olan yönetim kurulu ve genel kurul, eşit işlem ilkesinin gereği olarak eşit durumda bulunan pay sahipleri hakkında eşitliğe uygun kararlar almalı ve eşitliğe uygun davranışlarda bulunmalıdır. İlkeden yararlanabilecek kişiler ise pay sahipleridir. İntifa senedi sahipleri gibi pay sahibi olmayan kişiler için de ilkenin uygulanabilirliği tartışılmaktadır. TTK m. 357’nin ilkeyi pay sahiplerine özgülemesinin yanı sıra, hem TTK m. 357’nin gerekçesinde hem TTK’nın Genel Gerekçesinde bu durumun kurumsal yönetim ilkeleriyle örtüşmediği belirtilmiştir. Genel Gerekçe’de bu düzenlemenin yönetim kurulunun pay sahipleri dışındaki ilgililere de eşit işlem yapmasına engel olmayacağı ifade edilmiştir². Öğretide de yönetim kurulu üyelerinin, üçüncü kişilerin veya menfaat sahiplerinin de eşit işlem ilkesinden yararlanması konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda çalışmada, yasal düzenlemenin açıkça pay sahiplerine özgülediği eşit işlem ilkesinin daha geniş kapsamda uygulanabilirliği de incelenecektir. Anılan konular ayrı başlıklar altında incelenecek, öğretideki görüşlere yer verilerek kendi görüşümüz açıklanacaktır.

I. Eşit İşlem İlkesi

A. Türk Hukukundaki düzenlemeler

1. Türk Ticaret Kanunu

Eşit işlem ilkesinin Türk hukukundaki pozitif kaynağı, T.C. Anayasası³’nın “Kanun önünde eşitlik” başlığını taşıyan 10. maddesidir. Madde uyarınca “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.*” Bu doğrultuda eşitlik ilkesi, Türk hukukunun farklı alanlarında farklı terimlerle benimsenmiştir⁴. Ticaret hukuku bakımından, anonim şirketlere ilişkin ilk düzenlemelerin yer aldığı Kanunname-i Ticaret’ten, 2012 yılında yürürlüğe giren TTK’ya kadar olan süreçte eşit işlem ilkesi bağımsız bir ilke olarak düzenlenmemiştir. Ancak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁵ (eTTK) döneminde, açık bir hüküm

¹ Türk Ticaret Kanunu (TTK) *Resmî Gazete* 27846 (14 Şubat 2011), Kanun No. 6102.

² TTK Genel Gerekçesi, prg. 121.

³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Any.), *Resmî Gazete* 17863 (9 Kasım 1982), Kanun No. 2709.

⁴ Örneğin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (KoopK)’nın “Hak ve vecibelerde eşitlik” başlıklı 23. maddesindeki “*Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dahilinde hak ve vecibelerde eşittirler.*” hükmü ile eşitlik ilkesi genel bir hüküm olarak düzenlenmiştir. İş hukukunda ise işverenin işçilere karşı yükümlülüklerinden biri, onlara eşit muamele etmesini gerektiren eşit işlem ilkesine uygun davranma borcu olup, bu husus 4857 sayılı İş Kanunu m. 5’te “eşit davranma ilkesi” başlığı altında düzenlenmiştir. Ayrıca 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun 25/2-3. maddesinde bir sendikaya üye olan işçiler ile üye olmayan işçilerin çalışma koşullarında ayrımcılık yapılamayacağı ve bu işçilere eşit davranılması gerektiği düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 122. maddesinde ise kişiler arasında dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle bu kişilerin bazı faaliyetlerde bulunmasını engelleyen kişiler hakkında 6 aydan 1 yıla kadar hapis veya adli para cezası verilebileceği öngörülmüştür.

⁵ Türk Ticaret Kanunu (eTTK) *Resmî Gazete* 9353 (9 Temmuz 1956), Kanun No. 6762.

bulunmadığı halde, eşit işlem ilkesi öğreti⁶ ve yargı⁷ tarafından genel bir ticaret hukuku ilkesi olarak kabul edilmiştir. Halihazırda uygulanmakta olan bu ilke, TTK m. 357'nin düzenlenmesiyle kanuni norm haline gelmiştir. Eşit işlem ilkesi, TTK'nın anonim şirketlerle ilgili kısmında, "Genel Hükümler, Kuruluş ve Temel İlkeler" bölümü altındaki TTK m. 357'de düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca "Pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulur." Gerekçe'ye göre bu madde, Yargıtay'ın yerleşmiş kararıyla kabul edilen, "Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ticaret şirketlerine ilişkin ve sermayeyi konu alan 77/91 sayılı İkinci Yönergesinin 42. maddesinde öngörülmüş bulunan evrensel nitelikteki eşit işlem ilkesini kanunî bir üst-kural" haline getirmiştir⁸. Bunun dışında farklı hükümlerde de eşit işlem ilkesinden söz edilmiştir. TTK m. 391'de yönetim kurulu kararlarının butlanı halleri arasında eşit işlem ilkesine aykırılık da sayılmıştır. Bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin TTK m. 437/2, rüçhan hakkının sınırlanmasına ilişkin TTK m. 461/2⁹, şartlı sermaye artırımında önerilmeye muhatap olma hakkını düzenleyen TTK m. 466 ve borsaya kote edilmemiş nama yazılı payların onay isteminin reddinin düzenlendiği TTK m. 493/1 hükümlerinde eşit işlem ilkesi vurgulanmıştır.

2. Sermaye Piyasası Mevzuatı

Yürürlükten kaldırılan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda¹⁰ (eSerPK) eşit işlem ilkesinden bahsedilen bir hüküm yer almaktaydı. eSerPK m. 12/4 uyarınca kayıtlı sermaye sistemine tâbi anonim şirketlerle ilgili yeni pay alma (rüçhan) hakkını kısıtlama yetkisinin, "pay sahipleri arasında eşitsizliğe yol açacak şekilde" kullanılması yasaklanmıştı. Yasağa aykırı yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası açılabilirdi düzenlenmişti. eSerPK'da ilkeyle ilgili tek düzenleme bu idi. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda¹¹ ise ilkeyle ilgili birçok düzenlemeye yer verilmiştir.

Sermaye piyasası hukuku kapsamında konu, kurumsal yönetim ilkeleri bakımından da önem taşır. Hukuk ve ekonomi alanlarında onlarca yıl gündemde kalan ve tartışılan "corporate governance" kavramı, Türkçeye "kurumsal yönetim" şeklinde çevrilmiştir¹². Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Türkiye'de kurumsal yönetim ilkelerini belirleme yetkisine sahiptir. SPK bu yetkisini kullanırken eşit durumda bulunan şirketlere eşit kuralların uygulanmasına özen göstermelidir (SerPK m. 17/1). SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri, kaynağını Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Kurumsal Yönetim İlkeleri'nden almıştır. 2011 yılında yürürlüğe giren *Seri: IV No: 54 Sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ*¹³'in ekinde "Pay sahiplerine eşit işlem ilkesi" başlığı altında, "azınlık ve yabancı pay sahipleri dahil tüm pay sahiplerine eşit muamele edileceği" belirtilmiştir. IV-54 nolu Tebliğ'i yürürlükten kaldıran tebliğ olan *Seri: II 17.1 nolu Kurumsal Yönetim Tebliği* (KYT) "Tüm pay sahiplerine eşit muamele edilir" ifadesini içermemekle birlikte, eşit şartlar altındaki pay

⁶ Fahiman Tekil, "Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi" *Argumentum Aylık Hukuk Dergisi* 17 (1991), 258; Merih Kemal Omağ "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi" *Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1 (1986), 2; Füsün Nomer, "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi" *Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan* (1998) 470; Ercüment Erdem, "Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi" *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri* (2009), 402; Şükrü Yıldız, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004), 47; İsmail Kırcı vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013), 133; Ali Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance)*, (İstanbul: Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2004), 184 vd.; Ünal Tekinalp vd., *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku* (Ankara: Vedat Kitapçılık, 2010), N. 887.

⁷ Yargıtay 11 Hukuk Dairesi, K. 1984/6608 (28 Aralık 1984); Yargıtay 11 Hukuk Dairesi, K. 1997/6609 (06 Ekim 1997); Yargıtay 11 Hukuk Dairesi, K. 2007/4688 (20 Mart 2007) (www.hukukturk.com), (24.11.2024).

⁸ TTK Gerekçesi 104.

⁹ Aynı konuda bkz., SerPK m. 18/V.

¹⁰ Sermaye Piyasası Kanunu (eSerPK), *Resmî Gazete* 17416 (30 Temmuz 1981), Kanun No. 2499.

¹¹ Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK), *Resmî Gazete* 28513 (30 Aralık 2012) Kanun No. 6362.

¹² Paslı, "Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi", 13 vd.; Muzaffer Eroğlu, "Payları Borsada İşlem Gören Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yeni Sistem", *Legal Hukuk Dergisi* 12/136 (2014), 34 vd.; Cafer Eminoğlu, *Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2014), 9 vd.; Ünal Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I* (Ankara: Vedat Kitapçılık, 2021), N. 471a. Ayrıca corporate governance kavramı ile ilgili bkz., A. C. Fernando, *Corporate Governance Principles, Policies and Practices*, (India: Pearson, 2011), 3 vd.

¹³ Seri: IV No: 54 Sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, *Resmî Gazete* 28081 (11 Ekim 2011).

sahiplerine eşit işlem uygulanması yönünde çeşitli hükümler içermektedir¹⁴. Bununla birlikte, KYT m. 4.4.2. hükmündeki “Yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu toplantısı gündeminde yer alan konular ile ilgili bilgi ve belgelerin, eşit bilgi akışı sağlanması amacıyla, toplantıdan yeterli zaman önce yönetim kurulu üyelerinin incelemesine sunulmasından sorumludur.” ifadesi ile başkanın yönetim kurulu üyelerine karşı eşit işlem yükümlülüğü vurgulanmıştır.

B. Mehaz hukuk düzenlemeleri

TTK m. 357 hükmünün mehazı hem *Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu* (AktG), hem *İsviçre Borçlar Kanunu* (İsvBK)’dur. Alman öğretisinde ve yargı kararlarında uzun zamandır uygulanmakta olan eşit işlem ilkesi, ancak 1978 yılında AktG § 53a’da düzenlenmiştir¹⁵. “Pay sahiplerine eşit muamele” başlığı ile düzenlenen hüküm uyarınca eşit şartlarda bulunan pay sahipleri eşit işleme tabi tutulacaklardır. Bu düzenlemenin AktG’nin “Şirket ve Pay Sahipleri Arasındaki Hukuki İlişkiler” başlığını taşıyan üçüncü bölümünde yer almasının sonucu olarak, eşit işlem ilkesinin Alman Hukukunda doğrudan doğruya pay sahipliği sıfatına dayandığı kabul edilir¹⁶.

İsviçre’de de öğreti ve yargı tarafından anonim şirketler hukukunun yazılı olmayan ilkelerinden biri olarak kabul edilen ve uygulanmakta olan ilke, 1991 yılında İsvBK’da yapılan köklü değişiklikler kapsamında kanuni düzenlemeye kavuşmuştur¹⁷. TTK ve AktG’nin aksine, İsvBK düzenlemesi yönetim kurulu ve genel kurul için iki farklı madde düzenlenmiştir¹⁸. İsvBK m. 706/2-3 uyarınca, pay sahipleri arasında eşit işlem ilkesini ihlal edecek nitelikteki genel kurul kararları, şirket amacının haklı kılmadığı halde iptal edilebilir kararlardır¹⁹. İsvBK m. 717/2’ye göre ise, yönetim kurulu üyeleri ve şirket yönetimiyle ilgilenen üçüncü kişiler, eşit durumdaki pay sahiplerine eşit davranmak zorundadırlar²⁰. Görüldüğü üzere İsvBK’da anonim şirketin genel kurulunun, yönetim kurulu üyelerinin ve şirket yönetimiyle ilgilenen kişilerin eşit işlem ilkesine uygun davranma zorunluluğu olduğu vurgulanmıştır.

Avrupa Birliği üyesi devletlerin ticaret hukuku sistemlerinin birbirlerine uyumunu sağlamak amacıyla çıkarılan İlk Konsey Yönergesi olan 68/151/EEC sayılı Yönerge’de eşit işlem ilkesi ile ilgili düzenleme bulunmamaktaydı. İlke ilk olarak, AB’nin konuyla ilgili ikinci yönergesi olan *Avrupa Birliği’nin Anonim Şirketlerde Kuruluş ve Sermayenin Korunmasına İlişkin 13.12.1976 tarih ve 77/91/AET sayılı İkinci Konsey Yönergesi*²¹ (“77/91/AET sayılı Yönerge”) m. 42’de bağımsız bir norm olarak kabul edilmiştir. Hükme göre, üye devletler yasalar yoluyla, aynı durumda olan tüm pay sahiplerine eşit davranılmasını sağlamalıdır. 77/91/AET sayılı Yönerge birçok kez değişikliğe uğramıştır. Son olarak 12.08.2022 tarihinde güncellenmiş halinde, 2017/1132 sayılı Yönerge’nin 85. maddesinde eşit işlem ilkesi,

¹⁴ Tebliğ’in “Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri” başlıklı Ek-1 kısmındaki 1.3.3. maddesinde, genel kurul toplantısının pay sahiplerinin katılımını artırmak amacıyla pay sahipleri arasında eşitsizliğe yol açmayacak şekilde gerçekleştirileceği belirtilmiştir. 1.3.5. maddesine göre ise genel kurul toplantılarında pay sahiplerine eşit şartlar altında düşüncelerini açıklama ve soru sorma imkânı verilir. “Şirketin İnsan Kaynakları Politikası” başlıklı m. 3.3.1. hükmünde de işe alım politikaları oluşturulurken ve kariyer planlamaları yapılırken eşit koşullardaki kişilere eşit fırsat sağlanması ilkesi benimsendiği belirtilmiştir.

¹⁵ Uwe Hüffer - Jens Koch, *Aktiengesetz Beck’sche Kurz-Kommentare Band 53* (Verlag C.H. Beck oHG, 2024), § 53a, N. 1; Bernd R. Mayer - Michael Albrecht vom Kolke (Wolfgang Hölter - Markus Weber), *Aktiengesetz: AktG Kommentar* (Verlag C.H. Beck oHG, 2022), § 53a, N. 1; Cornelius Götze, *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG Band 1: §§ 1-75* (C.H. Beck, 2024), § 53a, N. 1.

¹⁶ Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 5; Koch-Hüffer, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 6; Götze, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 6.

¹⁷ Tekil “Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi”, 258; Erdem “İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri”, 410, 411; Yaşar Karayalçın, “İsviçre Borçlar Kanunu’nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler” *BATİDER*, 17/1, (1993), 8 vd.

¹⁸ Peter Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht* (St mpfl Verlag AG; 1996), § 30, N. 9 vd.; Christoph Burckhardt, *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht de lege lata und de lege ferenda* (Dike Verlag; 2023), 376, 377.

¹⁹ Burckhardt, *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht*, 376.

²⁰ Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 30, N. 18; § 39, N. 86 vd.; Burckhardt, *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht*, 377.

²¹ Directive 77/91/EEC Second Company Law Directive (13 Aralık 1976).

77/91/AET sayılı Yönerge'nin 42. maddesi ile birebir aynı şekilde yer almıştır²². TTK m. 357'nin gerekçesinde söz konusu hükmün düzenlenmesiyle, AET'nin sermayeyi konu alan, ticaret şirketlerine ilişkin Yönergesinin 42. maddesinde öngörülen evrensel nitelikteki eşit işlem ilkesinin kanuni bir üst kural haline getirildiği belirtilmiştir²³.

C. Eşit işlem ilkesinin özellikleri

Eşit işlem ilkesi ahlak, dürüstlük, hakkaniyet, irade serbestliği ve ahde vefa ilkeleri gibi özel hukukta geçerli olan bir genel hukuk ilkesidir²⁴. Eşit işlem ilkesi şirket ile pay sahiplerinin birbirleriyle olan ilişkilerinde uygulanır. Eşitlik kavramı ise mutlak eşitlik ve nispi eşitlik olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Mutlak eşitlikte kişilerin konumları, üstlendikleri sorumlulukları ya da yaptıkları katkılar dikkate alınmadan, herkese aynı haklar tanınır²⁵. Nispi eşitlikte ise farklı konumlarda bulunan kişilere bu farklılıklar göz önünde bulundurularak farklı muamele edilebilir; yalnızca eşit durumda bulunanlara aynı haklar tanınır²⁶. TTK m. 357'nin lafzı, kanun koyucunun iradesinin açıkça anonim şirketlerde nispi eşitlik uygulanması yönünde olduğu yönündedir. Ancak eşit işlem ilkesi nispi şekilde uygulanabileceği gibi, mutlak şekilde de uygulanabilir. Anonim şirketlerde eşitliğin hangi ölçüte göre uygulanacağı, söz konusu pay sahipliği hakkının düzenlendiği maddede ya da ana sözleşmede belirtilmiştir. Pay sahiplerinin anonim şirkete getirdikleri sermaye oranı önem taşıdığından, kâr payı hakkı, rüçhan hakkı, önerilmeye muhatap olma hakkı, oy hakkı gibi oransallık ilkesinin uygulandığı haklar yönünden pay sahibinin şirket içindeki konumu dikkate alınarak nispi eşitlik uygulanacaktır²⁷. Pay sahipleri şirkete getirdikleri katılma payı ile orantılı olarak hak sahibi olurlar²⁸. Oransallık ilkesinin uygulanmadığı, pay sahipliğinin özüne ilişkin haklarda ise mutlak eşitlik uygulanır. Eşitlik ilkesinin mutlak şekilde uygulandığı haklara örnek olarak TTK'da düzenlenen iptal davası açma, bilgi alma, özel denetçi talebinde bulunma ve genel kurula katılma hakları gösterilebilir²⁹.

Kanun metninde net bir ifade ile eşit durumdaki pay sahiplerine eşit davranılması gerektiği belirtilmekle birlikte, istisnai hallerde eşit durumdaki pay sahiplerine farklı davranılması veya farklı durumdaki pay sahiplerine eşit davranılması söz konusu olabilir. Farklı işlem uygulanabilmesi için yapılan işlem keyfi olmamalı ve objektif bir gerekçeye dayanmalıdır³⁰. Pay sahibinin belirli olaylarda eşit işleme tabi tutulma hakkından kendi iradesiyle vazgeçmesi de mümkündür; ancak pay sahibinin

²² Yönerge'nin güncel metni için bkz., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017L1132> (Erişim 07.10.2024).

²³ Gerekçe m. 357, s. 104.

²⁴ Yıldız, *Eşit İşlem İlkesi*, 74; Götz Hueck, *Der Grundsatz der Gleichmäßigen Behandlung im Privatrecht* (München und Berlin: 1958), 274, 275; Nomer, "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", 471.

²⁵ Erdem "İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri", 395.

²⁶ Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 889; Nomer, "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", 485; Omağ "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi", 5; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 139; Erdem "İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri", 395; Necla Akdağ Güney, "Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/3-4, (2014), 123; Cafer Eminoğlu, "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından "Eşit Şartlarda Eşit İşlem" İlkesi", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku (TFM) Dergisi* (2015), 82; Pash, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*, 185.

²⁷ Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 139, 140; Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 889; Yıldız, *Eşit İşlem İlkesi*, 75; Erdem "İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri", 395; Eminoğlu, "Eşit Şartlarda Eşit İşlem", 82; Akdağ Güney, "Eşitlik İlkesi", 123; Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2024), 245; Setenay Yağmur, *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2020), 48; İdil Nur Gürbüz Gökberk, *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Bakımından Eşit İşlem İlkesi* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2020), 41; Gözte, *Aktiengesetz*, §53a, N. 12; Koch-Hüffer, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 6; Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 9.

²⁸ Omağ "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi", 2; Koch-Hüffer, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 7; Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 9; Burckhardt, *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht*, 378.

²⁹ Habibe Dinç Doğan, *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Eşit İşlem Yükümlülüğü*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 44.

³⁰ Objektif gerekçe kavramı ile ilgili bkz., Murat Yusuf Akın - Setenay Yağmur, "Türk Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesinin Uygulanması Açısından Objektif Kriter Kavramı", *Terazi Hukuk Dergisi*, 13/144 (2018), 100; Nomer, "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", 486; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 144; Burckhardt, *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht*, 384; Gözte, *Aktiengesetz*, §53a, N. 15; Erdem "İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri", 411; Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 102 vd.

ilkeden tamamen feragat etmesi ya da ana sözleşmeye ilkenin geçerli olmayacağına yönelik genel bir hüküm konulması söz konusu olamaz³¹.

TTK m. 357 hükmünün mehzazı AktG'de ve İsvBK'da, eşit işlem ilkesine aykırı kararların butlanına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK m. 391 uyarınca, yönetim kurulunun ilkeye aykırı kararlarının butlanı mahkemeden istenebilir. Bununla birlikte TTK m. 357'nin gerekçesinde eşit işlem ilkesine aykırılığın hukuki sonucunun somut olayın şartlarına bağlı olmak şartı ile iptal olduğu, ancak iptalin söz konusu tek sonuç olmadığı belirtilmiştir. TTK m. 391/1-a gereği yönetim kurulu yönünden eşit işlem ilkesine aykırılığın yaptırımı kural olarak butlan iken, genel kurul kararlarının iptal edilebilir olduğu öngörülmüştür. Eşit işlem ilkesine aykırılık taşıyan yönetim kurulu kararları için, doğrudan butlan yaptırımının düzenlenmesi öğretide eleştirilmiştir³². Bununla birlikte, yönetim kurulu kararlarının iptal edilemeyeceği yönündeki kural gereği, kurul kararlarının iptali istisnadır³³. Bu nedenle yaptırımın iptal değil butlan olarak düzenlenmesi tutarlı görünmektedir.

Butlanın başvurulacak son çare olması gereği, öncelikle Alman ve İsviçre hukuklarında olduğu gibi farklı yollara başvurulması yerinde olacaktır. Örneğin, eşit olmayan muameleye maruz kalan pay sahipleri şirkete karşı eşit davranılma talebinde bulunabilirler; böylece yönetim kurulunun, eşit işlem ilkesine aykırı kararının sonuçlarını ortadan kaldıracak veya düzeltecek yeni bir karar alması sağlanabilir³⁴. Ayrıca pay sahiplerinin eşit olmayan işlemin kendilerine yüklediği edimin ifasından kaçınma haklarının bulunduğu kabul edilmiştir³⁵. Eşit olmayan işlem sonucunda haksız ve kötü niyetle kazanç elde eden pay sahiplerinin yükümlülüğü ise, edindikleri bu kazançları şirkete iade etmektir³⁶. Eşit işlem ilkesine aykırılık pay sahiplerinin menfaatlerini ağır şekilde zedeliyorsa, bu durum sürekli ve çekilmez bir hâl almışsa şirketin haklı sebeple feshine dahi neden olabilir³⁷.

³¹ Gerekçe m. 357, p. 2: "Pay sahipleri eşit işlem ilkesinden oyları ile ve somut olaya özgü olarak vazgeçebilirler. Ancak ilke bütünü ile ve her hâl için kaldırılamaz."

³² Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 892. Konuyla ilgili görüşler için bkz., Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 277 vd.

³³ İstisnalar dar yorumlanacağından, SerPK m. 18/6, 20/2 ve TTK m. 460/5, 192/2 hükümleri dışındaki yönetim kurulu kararları iptal edilemeyecektir. Konuyla ilgili bkz., Necla Akdağ Güney, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu* (Ankara: Vedat Kitapçılık, 2017), 266; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 523; Peter Böckli, *Schweizer Aktienrecht* (Schulthess Verlag, 2009), § 13, N. 264, 265; Hediye Bahar Sayın, *Pay Sahibi Haklarının Korunması Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2015), 99; Gürbüz Gökberk, *Eşit İşlem İlkesi*, 132. Aksi yönde görüş için bkz., Korkut Özkorkut, *Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Kararlarının İptali* (Ankara, 1996), 146. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, K. 2013/11558, (3 Haziran 2013): "Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre; TTK'nın 381 vd maddelerine göre anonim şirketlerde ancak genel kurul kararına karşı iptal davası açılabilirdiği, yönetim kurulu kararları aleyhine iptal davası açılmayacağı, yönetim kurulu kararlarının hukuka aykırılığı iddiası üzerine ancak genel kurulda itiraz edilmesi ve genel kuruldaki itirazın reddi halinde bu genel kurul kararının iptaline yönelik dava açılabilirdiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir."; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, K. 2015/2749, (27 Şubat 2015): "Kural olarak anonim şirket yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası açılmaz." (www.karararama.yargitay.gov.tr), (Erişim 18.11.2024). Yargıtay'ın temel yaklaşımı da bu yönde olmakla birlikte, bazı hallerde ve özellikle pay sahiplerinin kişisel haklarının ihlal edildiği yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası açılabilirdiği yönünde kararları mevcuttur (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, K. 1989/260 (26 Ocak 1989); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, K. 1986/5426, (20 Ekim 1986); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, K. 1986/2346, (18 Nisan 1986); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, K. 2000/94, (18 Ocak 2000). Bu istisnai kararlar genellikle sermaye koyma borcunu ödemedi temerrüde düşen pay sahibinin ıskat edilmesiyle veya pay defterine kayıt davasıyla ilgilidir.

³⁴ Koch-Hüffer, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 12; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 186; Götze, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 39; Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 12.

³⁵ Koch-Hüffer, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 12; Götze, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 33; Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 12; Dirk A. Verse, *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften* (Mohr Siebeck 2006) 366, 367; Hueck, *Der Grundsatz der Gleichmäßigen Behandlung*, 276.

³⁶ Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 187; Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 2129; Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 918; Gürbüz Gökberk, *Eşit İşlem İlkesi*, 141; Böckli, *Schweizer Aktienrecht*, § 13, N. 683; Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 42, N. 21, 50, 112 vd.

³⁷ Ayşe Şahin, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi* (Ankara: Vedat Kitapçılık, 2013), 154; Gürbüz Gökberk, *Eşit İşlem İlkesi*, 142; Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 28, N. 74; Nuri Erdem, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi* (Ankara: Vedat Kitapçılık, 2019), 106.

II. Eşit İşlem İlkesinin Muhatapları

A. Eşit işlem ilkesine uygun davranmakla yükümlü olanlar

TTK m. 357 hükmünde eşit işlem ilkesine uygun davranma yükümlülüğü olan kişilerden bahsedilmemiştir. Anonim şirkete, eşit işlem ilkesine uygun davranma yükümlülüğü yüklenmiştir. Tüzel kişiliği haiz olan anonim şirket, ancak organları aracılığıyla faaliyette bulunabilecektir³⁸. Bu nedenle eşit işlem ilkesine uygun davranma yükümlülüğü esasen, zorunlu organlar olan yönetim kurulu ve genel kuruldadır. Keza TTK m. 357'nin gerekçesinde eşit işlem ilkesinin “*organların öznel ve keyfi karar ve uygulamalarına bir üst hukuk kuralı ile kanunî bir barikat*” çekildiği ifade edilerek, şirketin organlarının ilkeye uymakla yükümlü oldukları belirtilmiştir. Tasfiye sürecine girmiş olan bir şirketin bu süreci kural olarak yönetim kurulu tarafından yönetilse de, tasfiye memurları ana sözleşmede gösterilmiş veya sonradan genel kurul tarafından seçilmiş olabilir³⁹. Bu durumda şirketin zorunlu organlarının yanında, tasfiye sürecine özgü bir organ olan tasfiye memurları da şirketin tasfiyesi için gerekli işlemleri yaparken eşit işlem ilkesine uygun davranmakla yükümlüdür⁴⁰.

TTK'da kimlerin eşit işlem ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduklarına dair açık bir düzenleme bulunmamasına karşın, hükmün pay sahiplerinin haklarını koruma amacıyla getirildiği düşünüldüğünde, pay sahiplerinin haklarının ihlal edilebileceği tüm mecralarda ilkenin uygulanması gerekir. Bu bağlamda yönetim kurulu üyesi olmasalar dahi şirketin yöneticilerinin de eşit işlem ilkesine uymakla yükümlü oldukları kabul edilmelidir⁴¹. Mahkeme tarafından atanan kayyımlar da şirketi temsil etmek üzere kendilerine verilen görev ve yetkileri icra ederken eşit işlem ilkesine uygun davranmakla yükümlüdürler. Ayrıca, TTK m. 376 uyarınca konkordato talep edilmesi halinde atanan konkordato komiseri de görev alanı kapsamındaki belirli konularda şirketi temsil edeceğinden, eşit işlem yükümlülüğüne tabidir⁴².

Eşit işlem ilkesinin pay sahiplerini koruduğu açıktır; ancak pay sahiplerinin kendilerinin de ilkeye uygun davranma yükümlülüklerinin olup olmadığı konusunda açık bir düzenleme yoktur. Pay sahiplerinin bireysel olarak birbirlerine karşı eşit işlem yükümlülüklerinin olmadığı kabul edilir⁴³. Bu nedenle pay sahiplerinin şirketten ve şirketin organlarından kendilerine eşit davranılmasını talep etme hakları

³⁸ Mustafa Dural - Tufan Ögüz, *Kişiler Hukuku Cilt II Gerçek ve Tüzel Kişiler* (Ankara: Filiz Kitabevi, 2022), 258; Kemal Oğuzman vd., *Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler* (Ankara: Filiz Kitabevi, 2011), 238.

³⁹ Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 325.

⁴⁰ Yıldız, *Eşit İşlem İlkesi*, 93; Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 887; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 137; Eminoglu, “Eşit Şartlarda Eşit İşlem”, 85; Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 5; Akdağ Güney, “Eşitlik İlkesi”, 126; Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 56, N. 48; Sami Karahan, *Anonim Şirketlerde Tasfiye* (Konya: Mimoza Yayıncılık, 1998), 308; Esra Pınar Bilgin, “Anonim Ortaklıklar Hukukunda Eşit İşlem İlkesi ve İlkeye Aykırılığın Yaptırımları”, *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 5/19 (2016), 1013; Yağmur, *Eşit İşlem İlkesi*, 76.

⁴¹ Aynı yönde bkz., Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 114; Yağmur, *Eşit İşlem İlkesi*, 73; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 183; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 599. Alman hukukunda da bu yönde açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, baskın görüş yönetim kurulu üyelerinin pay sahiplerine karşı doğrudan sorumlulukları bulunmadığı yönündedir. Alman öğretisi yalnızca yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında ve şirket ile pay sahipleri arasında sorumluluk ilişkisi bulunduğunu; yöneticilerin doğrudan pay sahiplerine karşı değil, şirkete karşı özen yükümlülüklerinin gereği olarak eşit işlem ilkesine uyma yükümlülükleri bulunduğunu kabul etmektedir (Verse, *Der Gleichbehandlungsgrundsatz*, 172 ve dn. 10'da anılan yazar). İsvBK m. 717'de ise yönetim kuruluyla birlikte yönetim kurulu üyesi olmadığı halde şirketin yönetimi görevini üstlenen üçüncü kişilerin, özen yükümlülüklerinin gereği olarak eşit işlem ilkesine uymakla yükümlü oldukları açıkça düzenlenmiştir (Burckhardt, *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht*, 376; Claire Huguenin Jacobs, *Das Gleichbehandlungsprinzip im Aktienrecht* (Schulthess Polygraphischer Verlag, 1994), 45 vd.; Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 30, N. 19; Böckli, *Schweizer Aktienrecht*, § 13, N. 67).

⁴² Konuyla ilgili bkz., Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 118 vd.

⁴³ Nomer, “Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, 482; Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 5; Koch-Hüffer, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 1A; Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 39, N. 30; Verse, *Der Gleichbehandlungsgrundsatz*, 174; Burckhardt, *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht*, 377; Eminoglu, “Eşit Şartlarda Eşit İşlem”, 85; Yıldız, *Eşit İşlem İlkesi*, 94; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 137; Erdem “İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri”, 396; Murat Yusuf Akın, *Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu* (İMKB, 2002), 217; Bilgin, “Eşit İşlem İlkesi ve İlkeye Aykırılığın Yaptırımları”, 1011. Akdağ Güney, anonim şirketin ve organlarının eşit işlem ilkesine uymakla yükümlü olduklarını, fiili organ olmadıkları sürece pay sahiplerinin eşit işlem ilkesine uyma yükümlülüklerinin bulunmadığını ifade etmiştir (Akdağ Güney, “Eşitlik İlkesi”, 124).

vardır; ancak diğer pay sahiplerinden böyle bir talepte bulunamazlar⁴⁴. Kural bu olmakla birlikte, pay sahiplerinin birbirlerine karşı eşit davranma yükümlülükleri istisnai olarak söz konusu olabilir. Örneğin, hakim şirket veya hakim ortağın ya da fiili organ sıfatını taşıyan pay sahiplerinin ilkeye uyma yükümlülükleri vardır⁴⁵. Ancak önemle vurgulamak gerekir ki, söz konusu istisnai hallerde pay sahiplerinin şirkette pay sahibi olmaları nedeniyle eşit işlem yükümlülüklerinden bahsedilemez; pay sahiplerinin hakim ortak ya da fiili organ sıfatları nedeniyle eşit işlem yükümlülükleri söz konusu olacaktır.

B. Eşit işlem ilkesinden yararlanabilecek kişiler

TTK m. 357'nin metninde ve gerekçesinde, söz konusu hükümde düzenlenen eşit işlem ilkesinin pay sahiplerine özgü olduğu vurgulanmıştır. Anılan hükme göre ilkeden yararlanabilecek kişiler yalnızca pay sahipleridir. Madde gerekçesinde ise “*Kurumsal yönetim kurallarından hareketle, bir kısım yabancı yazarlar eşit işlem ilkesine pay sahiplerini aşan ve tüm şirket ilgililerini (stakeholder) kapsayan bir boyut kazandırmak istemektedir (bakınız. Genel Gerekçe 89 numaralı paragraf). Tasarının 357 nci maddesi ilkeyi pay sahiplerine özgülemiştir.*” açıklaması yer almakta; kanun koyucunun eşit işlem ilkesinin pay sahiplerine özgülenmesi yönünde iradesi olduğu açıkça belirtilmiştir. Ancak eşit işlem ilkesinin içeriği ve dayanağı dikkate alındığında olması gereken hukuk yönünden farklı yorumlar yapılabilir. Bu doğrultuda, öğretide de ilkeden daha geniş kapsamda yararlanılması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmada ilkeden yararlanabilecek kişiler hususu pay sahipleri için ayrı, diğer kişiler için ayrı olmak üzere iki alt başlıkta incelenecektir.

1. Pay sahipleri

Eşit işlem ilkesi, TTK m. 357’te şirketin pay sahiplerine özgülenmiştir. Başka ifade ile pay sahiplerinin, pay sahibi oldukları süre boyunca eşit işlem ilkesinden yararlanmayı talep etme hakları vardır. Eşit işlem ilkesinin pay sahipleri için tanınan bir hak olmadığı, şirket organları için getirilen bir yükümlülük olduğu yönünde görüş bildiren yazarlar olmuştur. Yazarların bazıları bu görüşlerini eTTK döneminde yazdıkları eserlerinde savunurken⁴⁶, TTK döneminde görüşü savunan yazarlar da mevcuttur⁴⁷. eTTK döneminde henüz kanuni dayanağı bulunmayan bir ilke olan eşit işlem ilkesinin, pay sahiplerine hak tanımadığı yorumu makul sayılabilir. Fakat TTK m. 357 ile bağımsız ve genel bir ilke olarak kabul edilen eşit işlem ilkesinin, pay sahiplerine şirketten eşit işlem isteme hakkı tanıdığı açıktır. TTK’nın Genel Gerekçesi’nde de pay sahibinin “*eşit işlemi isteme hakkı*”na sahip olduğu açıkça belirtilmiştir⁴⁸. Pay sahibinin eşit işlem ilkesine uygun davranılmayı talep hakkına sahip olmasının sonucunda, ilkeye aykırılık halinde işlemin butlanı öne sürülebilir (TTK m. 391/1-a). Böyle bir hakkın olmadığı görüşü kabul edildiğinde, yalnızca eşit işlem yükümlülüğünü ihlal eden şirket organına karşı tazminat isteme hakkından söz edilebilecek; bu durum da TTK m. 391/1-a hükmü ile çelişecektir⁴⁹. Bu nedenle, eşit işlem

⁴⁴ Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 127.

⁴⁵ Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 137; Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 887; Yağmur, *Eşit İşlem İlkesi*, 82, 83. Alman öğretisinde baskın görüş çoğunluk pay sahiplerine dahi eşit işlem yükümlülüğü getirilemeyeceği yönünde olmasına karşın, Frankfurt Bölge Mahkemesi bir kararında hiçbir gerekçe göstermeksizin, çoğunluk pay sahibinin tazminat teklifini eşit işlem ilkesi kriterlerine göre ölçmüştür. Konuyla ilgili bkz., Verse, *Der Gleichbehandlungsgrundsatz*, 175, dn. 23. Pay sahiplerinin kendi aralarında eşit işlem ilkesine uyma yükümlülüklerinin olup olmaması hususu, eşit işlem ilkesi ile pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğü arasındaki ilişki ile de ilgilidir. Konuyla ilgili bkz., Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 125 vd.; Ünal Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku II* (Ankara: Vedat Kitapçılık, 2019), N. 1091; Akın, *Pay Sahibinin Sadakat Borcu*, 139 vd.; Füsun Nomer, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 1999), 78.

⁴⁶ Yıldız, *Eşit İşlem İlkesi*, 74; Erdem “İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri”, 402; Nomer, “Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, 472; Tekinalp vd., *Ortaklıklar ve Kooperatif*, N. 888.

⁴⁷ Yağmur, *Eşit İşlem İlkesi*, 48; Gürbüz Gökberk, *Eşit İşlem İlkesi*, 58.

⁴⁸ Genel Gerekçe, prg. 132/1-b.

⁴⁹ Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 888.

ilkesi pay sahiplerine pay sahipliğinden kaynaklanan haklarıyla ilgili eşit davranılmayı talep hakkı verirken, şirkete de pay sahiplerine eşit davranma yükümlülüğü getirir⁵⁰.

İlkenin pay sahiplerine sağladığı koruma şirketler hukuku bağlamında ortaklık ilişkileri ile sınırlı olup, pay sahiplerinin ortaklık ilişkileri dışında şirketle yapmış oldukları işlemlerde uygulanmaz⁵¹. Örneğin pay sahibinin anonim şirketle borçlar hukukuna ilişkin bir işlem yapması halinde eşit işlem ilkesi uygulanmayacaktır; zira pay sahipleri arasında yapılacak seçim nedeniyle pay sahiplerinin doğrudan hak kaybı söz konusu olmaz. Ancak borçlar hukuku temelli fakat farklı işlemlerde ilkeye aykırılık meydana gelebilir. Örneğin, şirketin hâkim durumdaki pay sahibiyle hâkim durumu nedeniyle sözleşme yapması halinde, pay sahipleri arasında bir seçim yapılması sonucunda hâkim durumdaki pay sahibinin pozisyonu tercih sebebi olmuş olabileceğinden, ilkeye aykırılık söz konusu olabilir⁵².

2. Eşit işlem ilkesinden yararlanması söz konusu olabilecek diğer kişiler

a. İntifa senedi sahipleri

İsvBK m. 656f/1 hükmü uyarınca katılma intifa senedi sahipleri, ana sözleşme ile kârın ve tasfiye bakiyesinin dağıtılmasında, ya da yeni pay ihracında, pay sahiplerine oranla daha dezavantajlı duruma getirilemez. İsvBK m. 656f/2 hükmü ise, birden fazla pay grubu bulunduğu halde katılma intifa senedi sahiplerinin en düşük hakları sağlayan pay grubu ile eşit kılınması gerektiği yönündedir⁵³. Bu düzenlemeler ışığında İsviçre öğretisinde katılma intifa senedi sahiplerinin eşit işlem ilkesinden yararlanabileceği kabul edilmiştir⁵⁴.

İntifa senedi sahiplerinin eşit işlem ilkesinden yararlanabilip yararlanamayacaklarıyla ilgili TTK'da açık bir hüküm yoktur. Konuyla ilgili öğretide farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Malvarlığı hakları açısından intifa senedi sahiplerinin eşit işlem ilkesinden yararlanabileceğini savunan görüş, bu görüşünü TTK m. 449/1 hükmünde intifa hakkı sahiplerinin de pay defterine kaydedileceğinin düzenlenmesine dayandırmıştır⁵⁵. Bir görüş ise intifa senedi sahipleri ile pay sahiplerinin eşit ve özdeş bir hukuki durum içinde olmamalarına karşın, aksi ana sözleşmede düzenlenmemişse, intifa senedi sahiplerine tanınan haklar hesaplanırken pay sahiplerine uygulanan kuralların uygulanması gerektiğini, pay sahipleriyle eşitliğin kabul edilmiş olağan düzen olduğunu belirtmiştir⁵⁶. Diğer görüş ise TTK m. 357 hükmü pay sahiplerine özgü olduğu için intifa senedi sahiplerinin eşit işlem ilkesinden yararlanamayacakları yönündedir⁵⁷.

⁵⁰ TTK döneminde eşit işlem ilkesinin pay sahiplerine eşit davranılmayı talep hakkı verdiği yönünde bkz., Akdağ Güney, "Eşitlik İlkesi", 121; Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 888.

⁵¹ Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 5; Eminoğlu, "Eşit Şartlarda Eşit İşlem", 85; Koch-Hüffer, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 4; Verse, *Der Gleichbehandlungsgrundsatz*, 193; Akdağ Güney, "Eşitlik İlkesi", 121.

⁵² Mayer-Albrecht vom Kolke, *Aktiengesetz*, § 53a, N. 5; Eminoğlu, "Eşit Şartlarda Eşit İşlem", 85; Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 127.

⁵³ Kendigelen intifa senetleriyle ilgili düzenlemeleri incelediği makalesinde, limited şirketlere ilişkin hükümlerde tamamen İsviçre düzenlemesinin benimsenmesine rağmen, orada intifa senetleri bakımından anonim şirketlere ilişkin hükümlere yapılan genel yollamanın göz ardı edildiğini; İsviçre anonim ortaklıklar hukukunda intifa senetlerini düzenleyen m. 657 hükmünün hiç dikkate alınmadığını belirtmiştir (Abuzer Kendigelen, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında İntifa Senetleri", *BATİDER*, 25/2 (2009), 72).

⁵⁴ Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 39, N. 33; Böckli, *Schweizer Aktienrecht*, § 16, N.101. Ancak Nomer burada eşit işlem ilkesinin uygulanmadığını, pay sahiplerine oranla daha dezavantajlı duruma getirilmeme hükmünün katılma intifa senedi sahiplerinin mali haklarının tespitine bir alt sınır getirdiğini, bu alt sınırın da en düşük haklarla donatılmış olan pay grubu olduğunu ifade etmiştir. Yazara göre eşit işlem ilkesi uygulandığında, katılma intifa senetlerinin sahiplerine pay sahiplerinden fazla kâr payı hakkı tanınması ihtimalinde, pay sahiplerinin eşit işlem ilkesinin ihlalini öne sürme olanağının bulunması gerekir; fakat bu imkan sadece katılma intifa senedi sahibine verilmiştir (Nomer, "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", 480).

⁵⁵ Bahar Sayın, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı*, 106; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III*, 2438.

⁵⁶ Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku II*, N. 1245.

⁵⁷ Akdağ Güney, "Eşitlik İlkesi", 124; Omağ "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi", 4; Yıldız, *Eşit İşlem İlkesi*, 86; Gürbüz Gökberk, *Eşit İşlem İlkesi*, 55, 56; Yağmur, *Eşit İşlem İlkesi*, 106, dn. 30; Nomer, "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi", 479, 480.

Kanımızca TTK m. 503 hükmünde pay sahipliği haklarının intifa senedi sahiplerine verilemeyeceğinin vurgulanmış olması önemlidir. Burada kastedilen pay sahipliği hakları genel kurula katılma, öneride bulunma, müzakerelerin bir parçası olma; oy kullanma, oya bağlı haklar olarak tanıma, iptal davası açma, organlara katılma, TTK m. 437 hükmü uyarınca bilgi alma ve özel denetçi atanmasını isteme haklarıdır⁵⁸. Eşit işlem ilkesinin mutlak şekilde uygulanacağı bu haklar, anonim şirket tarafından intifa senedi sahiplerine tanınamaz. Bununla birlikte, eşit işlem ilkesinin nispi şekilde uygulandığı pay sahipliği haklarından olan net kâra katılma, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma ve yeni çıkarılacak payları alma hakları, intifa senedi sahiplerine de tanınabilir⁵⁹. Malî haklar hesaplanırken oransallık ilkesine uygun davranılması, ancak pay sahibi sıfatı bulunmayan intifa senedi sahipleri yönünden oransallık ilkesine aykırı hesaplama yapılması hakkaniyete aykırı olacaktır. Ancak intifa senedi sahiplerinin malî hakları hesaplanırken oransallık ilkesinin uygulanması, TTK m. 357 kapsamında eşit işlem ilkesinin uygulandığı anlamına gelmez. Zira başta da ifade ettiğimiz üzere, intifa senedi sahiplerine pay sahipliği hakları verilmesi TTK m. 503 uyarınca mümkün değildir. Bu nedenle, açıkça pay sahipliğine özgülenen eşit işlem ilkesi intifa senedi sahipleri için uygulanamayacaktır. Ancak olması gereken hukuk yönünden değerlendirildiğinde, eşit işlem yükümlülüğü şirketin itibarına ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunacağından, ilkenin intifa senedi sahipleri yönünden de uygulanması gerektiği görüşündeyiz.

b. Yönetim kurulu üyeleri

aa. TTK'daki düzenleme

TTK'da yönetim kurulu üyelerinin eşit işlem ilkesinden yararlanabilmeleri yönünde ilkeye özgü bir düzenleme bulunmamakla birlikte, yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme haklarını kullanmasında eşitlik ilkesi benimsenmiştir. TTK m. 392 uyarınca yönetim kurulu üyeleri, şirketin tüm iş ve işlemleri hakkında bilgi isteyebilir, soru sorabilir ve inceleme yapabilir. Üyelerin bu haklarını hem toplantı esnasında hem toplantı dışında kullanmaları mümkündür. Ancak yönetim kurulu üyelerinin toplantı dışında bilgi alma haklarını kullanabilmeleri için, yönetim kurulu başkanının izni; toplantı dışında inceleme hakkını kullanabilmeleri için ise yönetim kurulu başkanının izniyle birlikte bu incelemeyi yapmasının görevini yerine getirebilmesi için gerekli olması şartı aranmıştır⁶⁰ (TTK m. 392/3). Başkanın izin vermek veya reddetmek konusundaki takdir hakkı, dürüstlük ve eşitlik kurallarıyla sınırlıdır⁶¹. Bu nedenle başkan talebi incelemeyi reddedemez; taraflı hareket edemez ve eşit işlem ilkesine aykırı karar da veremez⁶². Görüldüğü üzere, yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme haklarını kullanmalarında eşit işlem ilkesi geçerlidir⁶³.

⁵⁸ Tekinalp vd., *Ortaklıklar Hukuku II*, N. 1241; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III*, 2438.

⁵⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, K. 2016/6636, (15 Haziran 2016): “Ancak, kurucu intifa senetleri 6102 sayılı TTK’nın 502-503 (6762 sayılı TTK’nın 402- 403) maddelerinde düzenlenmiş olan intifa senetlerinin özel bir türünü oluşturur. İntifa senetleri sahibine sadece malvarlıksal haklar sağlayan, pay senetlerinin aksine şirkette herhangi bir payı temsil etmeyen, pay sahipliği hakkı sağlamayan senetlerdir. Bu bakımdan senet sahibine malvarlığı, yönetim, denetleme ve bilgi hakları vermez. Fakat, kara veya tasfiye bakiyesine katılma hakkı sağlar”. (www.karararama.yargitay.gov.tr), (Erişim 27.10.2024).

⁶⁰ Hasan Pulaşlı, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18/2 (2012), 588; Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku* (Ankara: Vedat Kitapçılık, 2020), N. 12-102; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 715; Hediye Bahar Sayın, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Toplantı Dışında Bilgi Alma Hakkının Konusu” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 124/Mayıs Haziran (2016) 487, 488. Karasu yönetim kurulu üyesinin görevinin güvene dayalı olduğuna ilişkin temel düşünceden hareketle, kurul üyelerinin yaptıkları işin niteliği, önemi, yüklendikleri sorumluluk ve sorumluluğa bağlı hukuki ve cezai yaptırımlar nedeniyle kurul üyelerinden bilgi saklanması haksız bulmuş; yönetim kurulu üyelerinin gerekçelerini yönetim kuruluna bildirerek işlerin gidişi ve belirli münferit işler hakkında istediği zaman bilgi alabilmesi, görevini yerine getirebilmesi için gerekli olan hallerde de şirketin defterlerini ve belgelerini inceleyebilmesi gerektiğini savunmuştur (Rauf Karasu, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 23/2 (2005), 102).

⁶¹ Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, N. 12-102.

⁶² Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, N. 12-102; Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 717; Bahar Sayın, “Toplantı Dışında Bilgi Alma Hakkı”, 494; Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 28, N. 101; Böckli, *Schweizer Aktienrecht*, § 13, N. 206.

⁶³ Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 705; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, N. 12-100; Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 28, N. 76; Böckli, *Schweizer Aktienrecht*, § 13, N. 176; Pulaşlı, “Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı”,

Üyeler arasındaki eşitlik hem toplantı içi hem toplantı dışı bilgi alma yetkisi için geçerlidir; keza yönetim kurulu üyeleri arasında eşitlik sağlanması amacıyla, bir üyeye verilen bilgilerin talep edilmesi halinde diğer üyelere de verilmesi ya da gelecek kurul toplantısında açıklanması gerekir⁶⁴.

bb. Öğretideki görüşler

Yönetim kurulu üyelerinin, bilgi alma ve inceleme haklarını kullanırken eşitlik ilkesinin geçerli olduğu aşıkardır. Ancak üyelerin diğer durumlarda da eşit işleme tabi olacakları yönünde TTK'da hüküm bulunmamakla birlikte, öğretide üyelerin eşit işlem ilkesinden yararlanmaları gerektiği belirtilmiştir. *Akdağ Güney*, eşit işlem ilkesinin sadece pay sahipleri arasında değil yönetim kurulu üyeleri arasında eşitlik olarak da anlaşılması gerektiğini belirtmiş, ana sözleşmede yönetim kurulu üyelerinin seçilmeleri için belirli şartlar getirilmişse bu şartların eşit işlem ilkesine aykırı olmaması gerektiğini savunmuştur⁶⁵. Eşit işlem ilkesinin yönetim kurulu üyelerini kapsadığının kabul edilmesi gerektiğini savunan *Kortunay*, ilkenin yönetim kurulunun üyelere yönelik işlemlerinde tereddütsüz uygulanması gerektiğini ve yönetim kurulu üyelerine yönelik alınan kararların eşit işlem ilkesine aykırı olmaları halinde, TTK m. 391 kapsamında butlanının istenebilmesi ve ilkeyi ihlal eden üyelerin sorumluluğuna gidilmesi gerektiğini belirtmiştir⁶⁶. *Bahar Sayın* ise, farklı eserlerinde yönetim kurulu üyelerinin eşit işleme tabi olma haklarının bulunduğunu, ilkeye aykırılık halinde butlan yaptırımının söz konusu olacağını savunmuştur⁶⁷. *Baş*, yönetim kurulu üyeleri için eşitlik ilkesinin geçerli olduğunu, üyelerin üyelik sıfatlarından kaynaklanan eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olduklarını belirtmiştir⁶⁸. *Uçar* ise, yönetim kurulu üyelerinin eşit işleme tabi tutulması konusunda kesin bir görüş belirtmeden, yönetim kurulu üyelerinin azli için farklı yetersayıların öngörülemediğini, zira bunun eşit işlem ilkesi tartışmasından bağımsız olarak, haklı bir neden olmaksızın farklı yeter sayılara yer verilmesinin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğini ifade etmiştir⁶⁹.

Eşit işlem ilkesinden bahsedilmeden yönetim kurulu üyelerine eşit muamele edilmesi gerektiği yönünde görüş savunan yazarlar da olmuştur. *Akdağ Güney*, farklı bir eserinde, yönetim kurulu üyelerinin şirketin idare ve temsili alanı başta olmak üzere kendi aralarındaki ilişkilerde birbirlerine eşit olduklarını, TTK'nın yönetim kurulu başkanına üstün oy hakkı tanıyan sistemi kabul etmeyerek üyeler arasındaki eşitliği vurguladığını belirtmiştir⁷⁰. *Özer*, şirket için ayırım yapılmasını meşru kılan sebepler olmadığı sürece, her yöneticinin eşit miktarda ikramiye alabileceğini ifade etmiştir⁷¹. *Manavgat* da, yönetim kurulu üyeleri arasında mali haklar bakımından farklılık yaratılabilmesi için yetki devrinden doğan sorumluluk farkı veya belli bir konuda uzmanlık gibi nesnel haklı nedenlerin bulunması gerektiğini, aksi hâlin dürüstlük kuralına aykırılık oluşturacağını savunmuştur⁷².

589; Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt II* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 1498; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 172; Bahar Sayın, "Toplantı Dışında Bilgi Alma Hakkı", 494; Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 150.

⁶⁴ Pulaşlı, "Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı", 589; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt II*, 1498.

⁶⁵ Necla Akdağ Güney, "Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Tüzel Kişi Ortağın Yönetim Kurulunda Temsili" *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/2 (2011), 277, 285, 286; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 30.

⁶⁶ Ayhan Kortunay, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2015), 220, 221.

⁶⁷ Bahar Sayın, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı*, 228, 233, 237; Hediye Bahar Sayın, "Yönetim Kurulu Üyelerinin Kişisel Haklarının Kurul Kararı ile İhlal Edilmesi ve İlgili Kararların Butlanı" *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Akar Öcal Armağanı 2/3 (2016), 206.

⁶⁸ Kadir Baş, "Anonim Şirketlerde Belirli Bir Pay Sahibi Grubu Tarafından Aday Gösterilen Yönetim Kurulu Üyelerine Veto Hakkı Tanınabilir Mi?", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 29/2 (2023), 1283, 1284.

⁶⁹ Sercan Uçar, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli* (Ankara: Adalet Yayınları, 2023), 206-209.

⁷⁰ Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 169. Baş, başkanın üstün oyu konusundaki belirsizliğin TTK'da bütünüyle giderilmediğini ancak hakim görüşün başkana üstün oy verilmesinin mümkün olmadığı yönünde olduğunu belirtmiştir (Baş, "Yönetim Kurulu Üyelerine Veto Hakkı", 1278).

⁷¹ Işık Özer, *Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 259.

⁷² Kırca vd., *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, 742. Karşıt görüş için bkz., Veliye Yanlı, "Yönetim Kurulu Üyelerine Sağlanacak Mali Haklar ile İlgili Bazı Değerlendirmeler", *BATİDER*, 33/4, (2017), 55 vd.

Alman ve İsviçre hukuklarında da tıpkı Türk hukukunda olduğu gibi, aynı durumda olan yönetim kurulu üyelerinin eşit statüde olduklarına dair bir düzenleme mevcut değildir. Ancak şirket yönetimine katılma haklarında yönetim kurulu üyelerinin kural olarak eşit işleme tabi oldukları kabul edilir⁷³. Forstmoser, yönetim kurulu üyelerinin kendi aralarında eşit haklara sahip olduklarını belirterek, bilgi alma ve oy haklarında üyeler arasında herhangi bir farklılık uygulanmayacağını eklemiştir⁷⁴. Pay sahipleri gibi, yönetim kurulu üyeleri de benzer davalarda eşit muamele görme hakkına sahiptir⁷⁵. Alman öğretisinde de yönetim kurulu üyelerinin eşit haklara sahip oldukları ilkesi kabul edilmiştir⁷⁶. Yönetim yetkisinin tüm yönetim kurulu üyelerine hasredildiği kuralına dayandırılan bu görüş uyarınca, yönetim kurulu üyeleri arasında ayırım yapılması mümkündür; ancak bunun için objektif gerekçenin varlığı gerekir⁷⁷.

cc. Görüşümüz

Eşit işlem ilkesi pay sahiplerini koruma amacıyla getirildiğinden, pay sahiplerini koruma amacı cephesinden bakıldığında bu hakkın yalnızca pay sahiplerine tanınması uygun görülebilir. Fakat konuya yönetim kurulunun eşit işlem ilkesine uyma yükümlülüğü cephesinden bakılacak olursa, şirket menfaatleri aksini gerektirmediği sürece yalnızca pay sahiplerine değil hem yönetim kurulu üyeleri hem yöneticiler için ilkenin uygulanması gerekir. Yönetim kurulu öncelikle şirketin menfaatine uygun davranmakla yükümlü olduğundan, şirket menfaati gerektirdiği halde zaten eşit işlem ilkesinden sapabilecektir. Bu nedenle bu durum şirket menfaati için de olumsuzluk teşkil etmeyecektir. Yönetim kurulunun şirket menfaati önceliği, eşit işlem ilkesinden yararlananın pay sahibi veya yönetim kurulu üyesi olmasına göre değişmeyecektir. Şirket menfaati söz konusu olduğunda hak sahibinin kim olduğu önem taşımayacak, yönetim kurulu takdir yetkisini şirket menfaatinin gerektirdiği yönde kullanacaktır. Yönetim kurulunun keyfi davranışıyla herhangi bir menfaat grubu arasında eşitsizliğe sebep olması, şirket yönetiminde adaletsizlik söz konusu olacağından şirketin işleyişini de olumsuz etkileyebilecektir. Ayrıca şirketin yönetimi ve temsiliyle görevlendirilen kişilere de eşit işlem uygulanıyor olmasının, uzun vadede şirketin itibarı için olumlu getirileri olabilecektir.

c. Menfaat sahipleri

SPK Kurumsal yönetim ilkelerinde, “*şirketin hedeflerine ulaşmasında veya faaliyetlerinde ilgisi olan çalışanlar, alacaklılar, müşteriler, tedarikçiler, sendikalar, çeşitli sivil toplum kuruluşları gibi kişi, kurum veya çıkar grupları*” menfaat sahipleri olarak adlandırılmıştır⁷⁸. Dar anlamda yorumlanınca işçiler, yatırımcılar, alacaklılar, üreticiler, bayiler ve müşteriler gibi anonim şirketle ilişkiye giren üçüncü kişileri ifade eden bu kavram, geniş yorumlandığında şirketin sermaye piyasası araçlarına yatırım yapma ihtimali olan pay sahipleri dışındaki tasarruf sahiplerini, vergi alacaklısı sıfatıyla devleti, hatta tüm kamuoyunu kapsayabilir⁷⁹. Kurumsal yönetim yaklaşımı gereği başta şirket alacaklıları ve çalışanları olmak üzere tüm menfaat sahiplerinin hakları mevzuatla ve sözleşmelerle, bu mümkün değilse şirket imkanları ölçüsünde, iyi niyet kuralları çerçevesinde korunmalıdır⁸⁰.

Kurumsal yönetim ilkelerinde menfaat sahiplerine eşit muamele önem taşır. Menfaat sahipleri arasında çıkar çatışmaları ortaya çıkarsa, ya da bir menfaat sahibi birden fazla çıkar grubuna dahil olursa, hakların korunması açısından olabildiğince dengeli bir politika izlenmelidir. Hakların birbirlerinden bağımsız olarak korunması hedeflenmelidir⁸¹. Özellikle şirket çalışanlarına işe alım sürecinden çalışma

⁷³ Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 28, N. 75, 76; Roland Müller vd., *Der Verwaltungsrat Ein Handbuch für Theorie und Praxis* (Schulthess, 2021), 63.

⁷⁴ Forstmoser vd., *Schweizerisches Aktienrecht*, § 28, N. 76.

⁷⁵ Müller vd., *Der Verwaltungsrat Ein Handbuch*, 63.

⁷⁶ Markus Weber (Ed: Wolfgang Hölters - Markus Weber), *Aktiengesetz: AktG Kommentar* (Verlag C.H. Beck oHG, 2022), § 76, N. 6; Frauke Wedemann, *Zum Grundsatz der Gleichberechtigung aller Vorstandsmitglieder* (AG; 2023), 673 vd.

⁷⁷ Wedemann, *Zum Grundsatz der Gleichberechtigung aller Vorstandsmitglieder*, 675 dn. 32; 676, 677.

⁷⁸ KYİ 3. Bölüm, 3.1.1.

⁷⁹ Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*, 212; Fernando, *Corporate Governance Principles*, 161.

⁸⁰ KYİ 3. Bölüm, 3.1.1; Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*, 216, dn. 272; Fernando, *Corporate Governance Principles*, 50.

⁸¹ KYİ 3. Bölüm, 3.1.5.

koşullarına kadar eşit davranılması yönünde çeşitli hükümler bulunur. İşe alım politikaları ve kariyer planlamaları şirket çalışanlarına uygulanırken, eşit koşullarda bulunan kişilere eşit fırsat sağlanmalıdır⁸². Çalışanlara sağlanan tüm haklarda adil davranılmalı, çalışanlar arasında ayrımcılık yapılmamalıdır⁸³.

Kurumsal yönetim anlayışı esasen yönetim kuruluna ve yöneticilere yükümlülükler yükler. Kurumsal yönetim ilkeleri de yönetim kuruluna ve yöneticilere yönelik düzenlemeler öngörür. Bu nedenle kurumsal yönetim ilkeleri gereği menfaat sahiplerine karşı yönetim kurulu ve yöneticilerin eşit işlem yükümlülüğü önem arz eder. Yönetim kurulu faaliyetlerini “*şeffaf, hesap verilebilir, adil ve sorumlu*” bir şekilde yürütmekle yükümlüdür⁸⁴. Bu yükümlülük eşit işlem ilkesinin yansımasıdır⁸⁵; ancak TTK m. 357’ye değil kurumsal yönetim ilkelerine dayandığı için, yönetim kurulunun eşit işlem yapmakla yükümlü olduğu kitle pay sahiplerinden fazlasıdır. Kurumsal yönetimde adillik ilkesi gereği yönetim kurulu hem pay sahiplerine hem menfaat sahiplerine eşit işlem yapmakla yükümlüdür⁸⁶. Ancak yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin menfaat sahiplerine karşı eşit işlem yükümlülüğünün dayanağı, buna aykırı davranışın yaptırımı yönünden önem taşır. Zira TTK m. 391/1-a uyarınca, TTK m. 357’ye aykırılık taşıyan yönetim kurulu işleminin butlanı söz konusu olabilir. Kurumsal yönetim ilkelerinin ise bir kısmının uygulanması zorunlu olup, kalan kısmı uy ya da açıkla ilkesi uyarınca tavsiye niteliğindedir⁸⁷. Yönetim kuruluna ilişkin maddelerin uygulanması zorunlu olduğundan, kurulun adil davranma yükümlülüğüne de uyması zorunludur. Bu nedenle kurumsal yönetim yaklaşımı gereği, yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin, tüm menfaat sahiplerine karşı eşit işlem yükümlülüğü bulunduğu aşikârdır⁸⁸.

Kurumsal yönetim yaklaşımının etkisiyle TTK m. 357’de düzenlenen eşit işlem ilkesinden pay sahiplerini aşan, geniş anlamda eşit işlem anlaşılabilir. TTK m. 357’nin gerekçesinde kanun koyucu bu durumun farkında olduğunu belirterek ilkenin pay sahiplerine özgülendiğini vurgulamıştır. Ancak kurumsal yönetim ilkesinin TTK’nın temel felsefelerinden biri olması sonucu, geniş anlamıyla eşit işlem ilkesinin menfaat sahiplerini de kapsadığı kabul edilmelidir⁸⁹. TTK’nın Genel Gerekçe’si prg. 89’da kurumsal yönetimin taşıyıcı kolonlarından biri olarak sayılan adillik ilkesi için “*Adillik, bir anlamda geniş kapsamlı eşit işlem ilkesi ile örtüşür. Eşit işlem sadece pay sahiplerine değil, daha geniş bir çevreye, açıkçası çalışanlara, alacaklılara, müşterilere, yani şirketle menfaat ilgileri bulunanlara, hatta kamuya yönelmiştir*” ifadeleri kullanılmıştır. Özellikle kurumsal yönetim anlayışında geçerli olan adillik ilkesinin içeriğinde yer alan eşit işlem ilkesinden şirket çalışanları, alacaklıları, menfaat sahipleri hatta kamunun yararlanabileceği belirtildiği halde, TTK m. 357’nin ilkeyi yalnızca pay sahiplerine özgülemiş olmasının haklı bir gerekçesi olamaz. Kanımızca TTK’daki bu ifadenin, kurumsal yönetim ilkelerinde eşitlik anlayışının zaten tüm menfaat sahiplerini kapsayacak şekilde düzenlenmiş olması nedeniyle, TTK’da ayrıca pay sahiplerinin eşitliğinin hüküm altına alınması niyetinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Yalnızca pay sahiplerinin eşit muamele hakkına sahip olması, aynı durumda olan menfaat sahiplerinin kendi aralarında farklı muameleye tabi tutulmalarını gerektiren bir korumanın lüzumu yoktur. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri VI/C’de yönetim kurulunun sorumlulukları başlığı altında, yönetim kurulunun menfaat sahiplerinin çıkarlarını göz önünde bulundurması ve yüksek etik standartlar uygulaması gerektiği belirtmiştir. Neticede şirketin tüm işleyişinin etik standartlara bağlı olarak, herhangi bir grubu haksız şekilde zarara uğratmadan yürümesini sağlamak, kurumsal yönetim ilkesi gereği yönetim kurulunun en önemli sorumluluklarından biridir⁹⁰. Bu nedenle sermaye piyasası

⁸² KYİ 3. Bölüm, 3.3.1.

⁸³ KYİ 3. Bölüm, 3.3.3. ve 3.3.7; Eminoğlu, *Türk Ticaret Kanunu’nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*, 48.

⁸⁴ KYİ 4. Bölüm 4.2.

⁸⁵ Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*, 297; Eminoğlu, “Eşit Şartlarda Eşit İşlem”, 81.

⁸⁶ Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 136.

⁸⁷ Eroğlu, “Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yeni Sistem”, 42.

⁸⁸ Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 137.

⁸⁹ Eminoğlu, “Eşit Şartlarda Eşit İşlem”, 81.

⁹⁰ Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*, 298; Fernando, *Corporate Governance*, 199, 200.

hukukuna göre yönetim kurulunun ve yöneticilerin menfaat sahiplerine nispi eşitlik ilkesine uygun şekilde davranması gerektiği kanısındayız.

d. Üçüncü kişiler

TTK kapsamında üçüncü kişiler, şirketin pay sahipleri ve organları dışındaki kişilerdir. Öğretide üçüncü kişilerin de eşit işlem ilkesinden yararlanabilmeleri gerektiği savunulmuştur. *Moroğlu*, öğreti ve yargı tarafından genellikle kabul edilmiş olmasına karşın, pay sahipleri ile üçüncü kişilerin kişisel haklarının doğrudan ihlaline neden olan yönetim kurulu kararlarının butlanının ileri sürülebilmesi imkanının, eşit işlem ilkesine aykırı kararların butlanını düzenleyen TTK m 391/1-a hükmünde gözden kaçırılmış olmasını önemli bir eksiklik olarak görmüştür⁹¹. Böylece sermaye borcunu ödemediği için pay sahipliğinden çıkarılan, yaptığı kısmi ödemelerden kaynaklanan haklarından da yararlanamayan pay sahipleri ve üçüncü kişiler, pay sahipleri defterine kaydedilme taleplerinin reddedildiği yönetim kurulu kararının butlanının tespitini, yoksun kaldıkları pay sahipliği haklarının iadesini ve uğramış oldukları zararların tazminini isteyeceklerdir. Ancak bunu yaparken açık bir kanun hükmüne dayanamayacaklardır. Yazar Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin bu yöndeki uygulamalarının dikkate alınmasını ve “eşit işlem ilkesine aykırı olan” şeklindeki hükmün “pay sahipleri ile üçüncü kişilerin kişisel hak ve çıkarlarını doğrudan doğruya ihlal eden veya kısıtlayan;” olarak değiştirilmesini önermiştir⁹². *Gürbüz Gökberk* de ilkenin tüm şirket ilgililerini kapsamamasının olması gereken hukuk yönünden gerekli olduğunu savunmuştur⁹³.

Karahan, TTK m. 357'nin düzenlenmesinden önceki dönemde yazdığı eserinde eşit işlem ilkesinin anonim şirketler hukukunun yazılı olmayan bir kuralı olduğunu belirterek, ilkeye uymakla yükümlü olan tasfiye memurlarının şirketin alacaklıları arasında işlem yaparken de bu yükümlülüğe sahip olduklarını belirtmiştir. Yazara göre, tasfiye memurları alacaklılara ödemede bulunurken eşit işlem ilkesine uygun hareket etmelidir⁹⁴. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu⁹⁵ (İİK) m 207/1 hükmünde aynı sırada olan alacaklıların eşit haklara sahip olacakları düzenlenmiştir. Konkordato ile ilgili açık bir düzenleme olmamasına karşın, konkordato sürecinde de alacaklılar arasında eşitlik ilkesi uygulanacağı kabul edilmiştir⁹⁶. İcra ve iflas hukuku gereği alacaklılar arasında eşitlik ilkesine şirket adına uymakla yükümlü olan organ yönetim kuruludur⁹⁷. Bu nedenle alacaklılar arasında eşitlik ilkesine aykırı hareket eden yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilecektir.

Kanaatimizce, TTK'da düzenlenen eşit işlem ilkesinde bu ilkeden pay sahiplerinin yararlanabileceği açıkça belirtilmiştir; olan hukuk yönünden değerlendirme yapınca TTK m 357'de düzenlenen eşit işlem

⁹¹ Erdoğan Moroğlu, *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2020), 221.

⁹² Moroğlu, *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, 221.

⁹³ Gürbüz Gökberk, *Eşit İşlem İlkesi*, 52.

⁹⁴ Karahan, *Tasfiye*, 308.

⁹⁵ İcra ve İflas Kanunu (İİK), *Resmî Gazete* 2128 (19 Haziran 1932), Kanun No. 2004.

⁹⁶ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, K. 2022/5597, (1 Aralık 2022): “Böylece borçlunun maddi hukuktan kaynaklanan borçları, mahkemenin gözetimi altında tasfiye edilecek bu vesileyle hem borçlunun mali durumu düzelecek hem de alacaklılar arasında eşitlik prensibi korunarak alacaklarına kavuşmaları sağlanacaktır.” (www.karararama.yargitay.gov.tr), (Erişim 18.11.2024). Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, 23. Hukuk Dairesi, K. 2021/1442, (13 Ekim 2021): “Alacaklılar arası eşitlik ilkesine göre hiçbir alacaklı diğerinin zararına olarak öncelik ya da ayrıcalık elde edemez.” (www.lexpera.com), (Erişim 18.11.2024). İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 17. Hukuk Dairesi, K. 2018/2187, (13 Aralık 2018): “...konkordato, borçlunun mallarının başında kalarak alacaklıların gerekli çoğunluğu tarafından kabul edilen ve mahkemece tasdik edilen konkordato projesine göre, alacaklıları daha iyi bir şekilde ve eşit koşullar altında tatmin etmeyi amaçlamaktadır.” (www.lexpera.com), (Erişim 18.11.2024). Öğreti için bkz., Dinç Doğan, *Eşit İşlem Yükümlülüğü*, 120, dn. 491'de anılan yazarlar.

⁹⁷ İsviçre Federal Mahkemesi iflas nedeniyle tasfiye sürecine giren bir şirket ile ilgili kararında “Bu durumda alacaklılar ... yasal öncelik sırasına uygun olarak eşit muamele hakkına sahiptir.” ifadesiyle yönetim kurulunun alacaklılara karşı eşit işlem yükümlülüğünün de bulunduğu dair görüş belirtmiştir. Federal mahkeme müflis şirketlerle ilgili yeni tarihli birçok kararında, yönetim kurulunun alacaklılara borç ödeme sırası, ödeme miktarı ve ödenen faiz oranını belirlerken mümkün olduğunca eşit davranması gerektiğine vurgu yapmıştır. Kararlar için bkz., BGE 5C 29/2000, 19.9.2000, D. 4b, aa; BGE 5A_750/2008, 24.2.2010, E. 2; BGE 135 III 513, s. 515, 3.1 (https://www.bger.ch), (Erişim 18.11.2024). Konuyla ilgili ayrıca bkz., Hans-Ueli Vogt, “Die neue bundesgerichtliche Rechtsprechung zur Absichtsanfechtung und ihre Bezüge zur aktienrechtlichen Sorgfaltspflicht der Organe” *AJP/PJA*, 9, (2010), 1082, 1083.

ilkesi, yalnızca pay sahiplerine uygulanacak bir ilkedir. Ancak olması gereken hukuk yönünden üçüncü kişilerin de ilkeden yararlanması gerekir. Keza genel eşitlik anlayışına uygun olan, aynı durumda bulunan yalnızca pay sahiplerinin değil, tüm kişilerin eşit işleme tabi tutulmasıdır. Bu durum üçüncü kişilerin menfaatleri ile anonim şirketin menfaatinin karşı karşıya getirdiğinde, yönetim kurulunun özen yükümlülüğü kapsamında şirket menfaatine uygun hareket etme yükümlülüğü olduğundan, yönetim kurulu zaten şirket menfaatinin gerektirdiği şekilde hareket edecektir. Zira eşit işlem ilkesinden şirket menfaatinin gerektirdiği durumlarda sapılması da mümkündür. Şirket menfaati söz konusu olduğunda hak sahibinin pay sahibi, alacaklı veya yönetim kurulu üyesi olması önem taşımayacak, kurul takdir yetkisini şirket menfaatinin gerektirdiği yönde kullanacaktır. Yönetim kurulunun keyfi davranışıyla herhangi bir menfaat grubu arasında eşitsizliğe sebep olması, şirketin adil olmayan şekilde yönetildiği görüntüsü oluşturacaktır. Açıklanan nedenlerle, olması gereken hukuk yönünden, yönetim kurulunun üçüncü kişilere karşı da eşit işlem yükümlülüğü olması gerektiğini düşünüyoruz.

Sonuç

Mutlak ya da nispi şekilde uygulanabilen eşit işlem ilkesi, şirketler hukukunda geçerli bir üst kuraldır. Anonim şirketlerde eşit işlem ilkesi uygulanırken hangi ölçütün kullanılacağı, her bir pay sahipliği hakkı yönünden ya kanunda ya ana sözleşmede belirtilmiştir. TTK m. 357’de düzenlendiği şekliyle eşit işlem ilkesi, haklı sebepler bulunmadıkça eşit durumdaki pay sahiplerine eşit davranılması, onlara karşı keyfi işlem yapılmaması anlamına gelir. Yönetim kurulu ve genel kurul, eşit işlem ilkesinin gereği olarak eşit durumda bulunan pay sahipleri hakkında eşitliğe uygun kararlar almalı ve eşitliğe uygun davranışlarda bulunmalıdır. Bununla birlikte, yönetim kurulunun görevini yerine getiren yöneticiler, tasfiye memurları ve görev alanları kapsamında belirli konularda şirketi temsil edebilen kayyımlar ile konkordato komiserlerinin de eşit işlem yükümlülüğü bulunur.

Eşit işlem ilkesi, TTK’nın anonim şirketlerle ilgili kısmında, “Genel Hükümler, Kuruluş ve Temel İlkeler” bölümü altındaki TTK m. 357’de düzenlenmesine karşın, yalnız pay sahiplerini koruyan bir ilkedir. Öğretide olması gereken hukuk yönünden yorum yapan birçok yazar, tıpkı TTK m. 357’nin gerekçesinde de belirtildiği gibi, ilkeye “*pay sahiplerini aşan ve tüm şirket ilgililerini (stakeholder) kapsayan bir boyut kazandırmak istemektedir.*” Bizim görüşümüz de bu yöndedir. Keza, olması gereken hukuk yönünden, yönetim kurulunun hem pay sahiplerine hem yönetim kurulu üyelerine hem de üçüncü kişilere karşı eşit işlem yükümlülüğünün bulunması gerekir. Yönetim kurulunun ve yöneticilerin yapacakları tüm işlemlerde eşit davranması gerekir. Yönetim kurulunun adil bir yönetim için uyması gereken eşit işlem yükümlülüğü zaten TTK m. 357’nin kapsamını aşmaktadır. Ancak pay sahibi olmayan kişilerin gördükleri eşit olmayan muamele nedeniyle eşit işlem ilkesine aykırılığı ileri sürebilmeleri için TTK m. 357’nin kapsamının genişletilmesi gerekir. Bu durum şirket menfaati için olumsuzluk teşkil etmez; zira yönetim kurulu öncelikle şirket menfaatine uygun davranmakla yükümlüdür. Şirket menfaatinin gerektirdiği halde, eşit işlem ilkesinden sapılması da mümkündür. Yönetim kurulunun şirket menfaati önceliği, eşit işlem ilkesinden yararlanan pay sahibi, yönetim kurulu üyesi ya da şirketin alacaklısı olmasına göre değişmeyecektir. Şirket menfaati söz konusu olduğunda hak sahibinin kim olduğu önem taşımayacak, bu kişi pay sahibi olsa da olmasa da yönetim kurulu takdir yetkisini şirket menfaatinin gerektirdiği yönde kullanacaktır. Yönetim kurulunun keyfi davranışıyla herhangi bir grup arasında eşitsizliğe sebep olması, şirket yönetiminde adaletsizlik söz konusu olacağından şirketin işleyişini de olumsuz etkileyebilir. Yönetim kuruluna herkese yönelik eşit işlem yükümlülüğü yüklemek, şirketin yalnızca iç ilişkide pay sahiplerine karşı değil, dış ilişkide de adil bir yönetim uygulayacağı anlamına gelir. Bu da şirketin itibarını ve sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkileyecektir.

Eşit işlem ilkesinin pay sahipleri dışındaki kişiler için uygulanmasının zorunlu olmasının önündeki engel, TTK m. 357’nin lafzıdır. Gerekli değişiklik yapıldığı takdirde ilke yönetim kurulu üyelerine, yöneticilere ve üçüncü kişilere de uygulanmak zorunda olacaktır. Bu değişiklik TTK m 357’nin pay sahiplerine özgülenen bir eşit işlem ilkesi olarak değil, şirket organlarına eşit işlem yükümlülüğü

yükleyen bir ilke olarak düzenlenmesi şeklinde yapılabilir. Böyle bir düzenleme “Genel Hükümler, Kuruluş ve Temel İlkeler” başlığına da uygun olacaktır. İlkenin pay sahipleri dışındaki kişiler için uygulanamıyor olmasının sonucu, ilkeye aykırılığın yaptırımında kendini gösterir. Eşit işlem ilkesine aykırı yönetim kurulu kararlarına uygulanacak yaptırım, TTK m 391/1-a hükmü uyarınca butlandır. Ancak halihazırdaki düzenlemelerde eşit işlem ilkesi yalnızca pay sahiplerinin yararına düzenlendiği için, pay sahiplerinin haklarını ihlal eden yönetim kurulu kararları, eşit işlem ilkesine aykırılık taşıyorsa TTK m 391/1-a hükmü gereği batıl olacaktır. Bu kararlar yönetim kurulu üyeleri veya üçüncü kişilerin haklarını ihlal ediyorsa, kanunda düzenlenen yaptırım butlan olmadığından, TTK m. 553 uyarınca yönetim kurulunun sorumluluğuna yol açacaktır.

Kaynakça

- Akdağ Güney, Necla. "Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Tüzel Kişi Ortağın Yönetim Kurulunda Temsili". *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/2 (2011), 273-294.
- Akdağ Güney, Necla. "Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/3-4 (2014), 115-135.
- Akdağ Güney, Necla. *Anonim Şirket Yönetim Kurulu*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 2017.
- Akın, Murat Yusuf – Yağmur, Setenay. "Türk Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesinin Uygulanması Açısından Objektif Kriter Kavramı". *Terazi Hukuk Dergisi* 13/144 (2018), 96-105.
- Akın, Murat Yusuf. *Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu*. İMKB, 2002.
- Any., Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Kanun No. 2709) *Resmî Gazete* 17863 (9 Kasım 1982). Erişim 1 Aralık 2024.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Bahar Sayın, Hediye. *Pay Sahibi Haklarının Korunması Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2015.
- Bahar Sayın, Hediye. "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Toplantı Dışında Bilgi Alma Hakkının Konusu". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 124/Mayıs Haziran (2016), 485-496.
- Bahar Sayın, Hediye. "Yönetim Kurulu Üyelerinin Kişisel Haklarının Kurul Kararı ile İhlal Edilmesi ve İlgili Kararların Butlanı". *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Akar Öcal Armağanı* 2/3 (2016), 201-210.
- Bahtiyar, Mehmet. *Ortaklıklar Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 2024.
- Baş, Kadir. "Anonim Şirketlerde Belirli Bir Pay Sahibi Grubu Tarafından Aday Gösterilen Yönetim Kurulu Üyelerine Veto Hakkı Tanınabilir Mi?" *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 29/2 (2023), 1273-1291.
- Bilgin, Esra Pınar. "Anonim Ortaklıklar Hukukunda Eşit İşlem İlkesi ve İlkeye Aykırılığın Yaptırımları". *Banka ve Finans Hukuku Dergisi* 5/19 (2016), 997-1019.
- Böckli, Peter. *Schweizer Aktienrecht*. Schulthess Verlag, 2009.
- Burckhardt, Christoph. *Loyalitätsaktien im schweizerischen Recht de lege lata und de lege ferenda*. Dike Verlag, 2023.
- Dinç Doğan, Habibe. *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Eşit İşlem Yükümlülüğü*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Directive (EU) 2017/1132 of The European Parliament and of The Council (14 Haziran 2017) Erişim 1 Aralık 2024.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=%20CELEX:32017L1132>
- Dural, Mustafa – Öğüz, Tufan. *Kişiler Hukuku Cilt II Gerçek ve Tüzel Kişiler*. Ankara: Filiz Kitabevi, 2022.
- Eminoğlu, Cafer. *Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2014.
- Eminoğlu, Cafer. "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından "Eşit Şartlarda Eşit İşlem" İlkesi". *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku (TFM) Dergisi* (2015), 79-87.

- Erdem, Ercüment. "Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi". *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukukuna Etkileri* (2009), 393-407.
- Erdem, Nuri. *Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 2019.
- Eroğlu, Muzaffer. "Payları Borsada İşlem Gören Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yeni Sistem". *Legal Hukuk Dergisi* 12/136 (2014), 31-71.
- eSerPK, Sermaye Piyasası Kanunu (Kanun No. 2499) *Resmî Gazete* 17416 (30 Temmuz 1981) Erişim 1 Aralık 2024.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2499.pdf>
- eTTK, Türk Ticaret Kanunu (Kanun No. 6762) *Resmî Gazete* 9353 (9 Temmuz 1956). Erişim 1 Aralık 2024.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.6762.pdf>
- Fernando, A. C. *Corporate Governance Principles, Policies and Practices*. India: Pearson, 2011.
- Forstmoser, Peter vd. *Schweizerisches Aktienrecht*. St. mpfli Verlag AG, 1996.
- Gerekçe, Türk Ticaret Kanunu (6102) Madde Gerekçeleri. Erişim 1 Aralık 2024.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekceler/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri/1>
- Götze, Cornelius. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG Band 1: §§ 1-75*. C.H. Beck, 6. Auflage, 2024.
- Gürbüz Gökberk, İdil Nur. *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Bakımından Eşit İşlem İlkesi*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2020.
- Hueck, Götz. *Der Grundsatz der Gleichmäßigen Behandlung im Privatrecht*. München und Berlin: 1958.
- Huguenin Jacobs, Claire. *Das Gleichbehandlungsprinzip im Aktienrecht*. Schulthess Polygraphischer Verlag, 1994.
- Hüffer, Uwe – Koch, Jens. *Aktiengesetz Beck'sche Kurz-Kommentare Band 53*. Verlag C.H. Beck oHG, 2024.
- İİK, İcra ve İflas Kanunu (Kanun No: 2004) *Resmî Gazete* 2128 (19 Haziran 1932) Erişim 1 Aralık 2024.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.2004.pdf>
- Karahan, Sami. *Anonim Şirketlerde Tasfiye*. Konya: Mimoza Yayıncılık, 1998.
- Karasu, Rauf. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 23/2 (2005), 73-114.
- Karayalçın, Yaşar. "İsviçre Borçlar Kanunu'nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler". *BATİDER* 17/1 (1993), 5-48.
- Kendigelen, Abuzer. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında İntifa Senetleri" *BATİDER* 25/2 (2009), 57-72.
- Kırca, İsmail vd. *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1. Basım, 2013.
- Kortunay, Ayhan. *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2015.
- KYİ, Sermaye Piyasası Kurulu, Kurumsal Yönetim İlkeleri. *Resmî Gazete* 28158 (30 Aralık 2011) Erişim 1 Aralık 2024.
<https://spk.gov.tr/kurumsal-yonetim-ilkeleri>

- Mayer, Bernd R. - Albrecht vom Kolke, Michael (Ed. Wolfgang Hölters - Markus Weber). *Aktiengesetz: AktG Kommentar*. Verlag C.H. Beck oHG, 2022.
- Moroğlu, Erdoğan. *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2020.
- Müller, Roland vd. *Der Verwaltungsrat Ein Handbuch für Theorie und Praxis*. Schulthess, 2021.
- Nomer, Füsün. "Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi". *Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan* (1998), 469-490.
- Nomer, Füsün. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1999.
- Oğuzman, Kemal vd. *Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler*. Ankara: Filiz Kitabevi, 2011.
- Omağ, Merih Kemal. "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi". *Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1 (1986), 1-8.
- Özer, Işık. *Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Özkorkut, Korkut. *Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Kararlarının İptali*. Ankara, 1996.
- Paslı, Ali. *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance)*. Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2004.
- Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt II*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Pulaşlı, Hasan. "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18/2 (2012), 587-600.
- SerPK, Sermaye Piyasası Kanunu (Kanun No: 6362) *Resmî Gazete* 28513 (30 Aralık 2012) Erişim 1 Aralık 2024.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6362.pdf>
- Şahin, Ayşe. *Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 2013.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük. Erişim 28 Eylül 2024. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekil, Fahiman. "Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi". *Argumentum Aylık Hukuk Dergisi* 17 (1991), 258.
- Tekinalp, Ünal. *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 5. Basım, 2020.
- Tekinalp, Ünal vd. *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Tekinalp, Ünal vd. *Ortaklıklar Hukuku I*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 15. Basım, 2021.
- Tekinalp, Ünal vd. *Ortaklıklar Hukuku II*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 14. Basım, 2019.
- TTK, Türk Ticaret Kanunu (Kanun No: 6102) *Resmî Gazete* 27846 (14 Şubat 2011). Erişim 1 Aralık 2024.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.6762.pdf>
- Uçar, Sercan. *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli*. Ankara: Adalet Yayınları, 2023.
- Verse, Dirk A. *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften*. Mohr Siebeck, 2006.
- Vogt, Hans-Ueli. "Die neue bundesgerichtliche Rechtsprechung zur Absichtsanfechtung und ihre Bezüge zur aktienrechtlichen Sorgfaltspflicht der Organe". *AJP/PJA* 9 (2010), 1075-1099.
- Weber, Markus. (Ed. Wolfgang Hölters - Markus Weber). *Aktiengesetz: AktG Kommentar*. Verlag C.H. Beck oHG, 2022.

Wedemann, Frauke. *Zum Grundsatz der Gleichberechtigung aller Vorstandsmitglieder*. AG, 2023.

Yağmur, Setenay. *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*. İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 1. Basım, 2020.

Yıldız, Şükrü. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 1. Basım, 2004.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zeka Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zeka aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.